

Горобей В.П., студентка
Науково-навчального Гуманітарного інституту НАУ
м. Київ
Науковий керівник: викладач
кафедри української мови та культури Науково-навчального
Гуманітарного інституту НАУ
Онуфрійчук Г. І.

Проблема виникнення неологізмів в українській мові

Мова – це невичерпна духовна скарбниця, в яку народ безперервно вносить свій досвід, всю гаму свого розуму і почуття [5, с. 2]. Сучасний світ щодня змінюється під впливом багатьох факторів, з'являються нові поняття, явища та предмети, які знаходять своє відображення у мові. Появу нових слів у будь-якій мові спричиняють розвиток науки і техніки, міжнародні контакти, туризм, цей процес відбувається незалежно від бажань окремої людини [7, с. 5]. А вже причиною виникнення неологізмів є зміни у суспільстві та науково-технічний прогрес: виникнення нових соціально-економічних реалій, відкриття в галузі науки та техніки, досягнення у гуманітарній сфері. Головною ознакою неологізму є абсолютна новизна для більшості носіїв мови.

Неологізми – це нові слова, словосполучення, фразеологізми, що з'являються в мові. У процесі розвитку суспільства виникають нові поняття, які потрібно називати. Крім того, людина дедалі глибше пізнає навколишній світ, відкриває нові явища, котрі теж потребують називання. Крім слів для називання нових понять, лексичні новотвори з'являються внаслідок переусвідомлення застарілих назв, необхідності заміни їх точнішими, зрозумілішими, такими, що більше відповідають фонетичним, лексичним, словотвірним та іншим нормам мови [6, с. 127].

Неологізми називають лексичними інноваціями. На думку О. Сербенської, інновації – це «новотвори, запозичення, а також включення і

входження в мову, зумовлені перерозподілом значень у видах і жанрах мовлення; це і відродження слів і висловів з минулих епох» [4, с.108].

Вживання поняття неологізм у лінгвістиці неоднозначне. Г. Бусманн визначає його як «нововведені або вжиті з новим значенням мовні вирази» [1, с. 24]; «...слово, значення якого з'являється у певний період часу в мові і його новизна усвідомлюється мовцями» [1, с. 249].

Таким чином, неологізми можна поділити на загальномовні й індивідуальні (авторські). Загальномовні називають нове поняття, виконують номінативну функцію. Індивідуальні покликані до життя прагненням дати іншу, емоційно-експресивну назву поняттю, яке вже має словесне позначення в мові [6, с. 123].

Деякі неологізми увійшли до літературної мови. Так, зокрема, створені М. Старицьким лексеми байдужість, мрія, майбутнє, незагойний, нестяма, страдниця, чарівливий, І. Верхратським звіт, І. Франком чинник [2, с. 229], Т. Шевченком високочолий, І. Нечуєм-Левицьким світогляд, самосвідомість, Л. Українкою провесна, промінь міцно прижилися у нашій мові, навіть увійшли до активного словника [3, с. 504].

Неологізми з'являються в мові, по-перше, як власне новотворення – шляхом словотворення на основі наявних у даній мові морфем (це основний шлях: роздержавлення, доленосний), переосмислення слова та лексикалізації словосполучення, по-друге, як відносні новотворення – внаслідок запозичення мовних одиниць з інших мов (шоу, спонсор, аеробіка, ламбада, в тому числі словотворного та семантичного калькування: євробачення, команда президента, зоряні війни, п'ятдесят на п'ятдесят) та переходу їх до загальнонародної мови з вулчких стильових сфер або територіальних різновидів (мутант, радіаційне забруднення; назви видів риб у міру їх промислового освоєння: нототенія, простипома та інші), а також актуалізації застарілих слів (наприклад, соборність, акт злуки – про возз'єднання східних і

західних земель України 1919; щоправда, ці слова вживалися в мові української діаспори) [2, с. 81].

Отже, лексика будь-якої мови постійно поповнюється, збагачується, відновлюється. Деякі слова зникають, інші, навпаки, з'являються, а носії мови активно їх використовують. Неологізми, мають сприйматися, як звичайне мовне явище – вони є невід'ємною об'єктивною частиною нашої культури, а їх правильний переклад на інші мови є важливою задачею.

Список використаної літератури

1. Вуїтманн Н. Lexikon der Sprachwissenschaft. – Stuttgart, 2002. – 390 р.
2. Вакарюк Л. Українська мова: Морфеміка і словотвір: Навчальний посібник / Людмила Вакарюк, Стефанія Панцьо. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 183 с.
3. Вакуленко Т. Українська мова: Практичний poradnik / Тетяна Вакуленко, Наталя Косенко. – Харків: Школа, 2008. – 350 с.
4. Олійник О. Українська мова: Підручник для 10-11 кл. / Ольга Олійник. – Київ: Альфа, 1995. – 383 с.
5. Струганець Л. Культура мовлення. – Тернопіль: Мандрівець, 2002
6. Сучасна українська мова: Підручник / [О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін.]; за ред. О.Д. Пономарева. – [4-те вид.]. – К.: Либідь, 2008. – 488 с.
7. Туровська Л. Нові слова та значення: словник (на матеріалі засобів масової інформації 90-х років ХХ – початку ХХІ ст.) / Людмила Туровська, Лада Василькова. – К.: Довіра, 2008. – 271 с.